

Päivi Salmesvuoren *Teologiseen Aikakauskirjaan* kirjoittama arvio elokuvasta.

Magdalan Marian näkökulmasta kerrottu tarina Jeesuksen viimeiseltä vuodelta on jakanut kriitikoiden mielipiteitä. Tavanomainen ja keskinkertainen elokuva, ei mitään mullistavaa. Olen tyystin eri mieltä. Olen nähnyt elokuvan nyt kolme kertaa ja joka kerralla olen huomannut uusia yksityiskohtia ja oivalluksia, jotka ihastuttavat. Arvelen, että oma innostukseni elokuvasta johtuu erityisesti siitä, että tarina on kerrottu hyödyntäen uusinta tutkimusta naisten roolista kristinuskon alkuvaiheessa. On innoittavaa nähdä tutkimuksen vaikutus elokuvaan sovellettuna.

Elokuvan asiantuntijavoimina ovat olleet professorit Joan Taylor (King's College, Lontoo) ja Helen Bond (Edinburghin yliopisto) ja uusimman tutkimuksen vaikutus näkyy elokuvassa todella vahvasti. Elokuva katsoo Jeesuksen elämän loppuvaiheita Marian näkökulmasta eikä ristinkuolema nouse keskiöön ja vahvimaksi teemaksi, kuten perinteisemmissä Jeesus-elokuvissa. Siitä huolimatta elokuva on myös vahvasti Jeesus-elokuva. Joaquin Phoenixin esittämä Jeesus on rähjäisen karismaattinen, joidenkin mielestä muutamine harmaine hiuksineen aivan liian vanha (taisi olla jopa 42-vuotias filmauksissa!) ja siten sopimaton Jeesukseksi. Vuorosanoja ei ole paljoa, mutta niiden pohjalta tämä Jeesus on ennen kaikkea inhimillinen: myötätuntoinen, iloinen, surullinen, rakastaa ihmisyyttä ja pelkää kuolemaa.

Elokuvan alussa on kohtaus, jossa Marian käly on synnyttämässä ja lapsi on väärässä asennossa. Maria haetaan rauhoittamaan ja puhumaan äitiä ympäri, jotta kättilö voisi kääntää lapsen. Maria onnistuu tehtävässä ja lapsi syntyy. Sekä lapsi että äiti jäävät eloon. Naisen elämää varjostanut asia eli äitiyteen liittyvät riskit – joihin muutos tuli vasta 1900-luvulla – esitellään heti alkumetreillä.

Rooney Maran esittämä Maria on kalastajaperheen tytär, jota ollaan naittamassa. Hän on jo tavallisen naimiän ohittanut, ehkä jopa 25-vuotias. Hänelle olisi tarjolla leskimies, joka kaipaisi lapsilleen äitiä. Marialla ei oikeastaan olisi paljoa sananvaltaa asiaan, isä ja veljet tekivät päätökset. Elokuvan Maria on kuitenkin epätavallinen ja itsenäinen nainen. Koska hän ei tiedä mikä olisi oikea päätös, hän lähtee illalla keskellä viikkoa rukoilemaan synagogaan. Hänet heitetään lempeästi ulos, mutta hänen veljensä ja isänsä ovat häntä kohtaan vähemmän lempeitä: nainen synagogassa yöllä yksin, yrittää olla kuin mies. Mikä häpeä.

Sananvaihto veljen kanssa piirtää esiin naisen rajat ensimmäisen vuosisadan juutalaisuudessa: voit rukoilla synagogassa sapattina muiden naisten kanssa, vain miehet voivat rukoilla muulloinkin. Maria kyseenalaistaa säännön kysymällä: pitääkö naisia opettaa toisin kuin miehiä. Hän toteaa katkerankuuloisesti: ”meidän elämämme eivät ole meidän”.

Tyttären ja sisaren tuottamaa häpeää selitetään ulkopuolisella voimalla ja Mariasta yritetään ajaa pois demonia. Veli kutsuu vielä apuun seudulla kiertävän parantajan, Jeesuksen. Tämä kysyy Marialta mitä tämä pelkää ja mitä kaipaa. Maria kertoo pelkäävänsä ajatuksiaan, kaipaustaan, onnettomuuttaan ja että häpäisee perheensä. Hän kertoo kaipaavansa Jumalan tuntemista. Jeesus toteaa, ettei hän löydä Mariasta demoneita ja että tämä on tuntenut Jumalan läsnäolon, se on ollut hiljaisuudessa – se on aina ollut siellä ja Maria on oivaltanut sen tiedostamattaankin.

Elokuvassa piirretään esiin naisen rajat ja mahdollisuudet. Ajatus äitiydestä vaaroinen ei houkuttele ja samaan aikaan Marialla on sisäinen palo Jumalan lähelle. Maria päättää luopua perheestä ja lähtee seuraamaan Jeesusta. Hänestä tulee opetuslapsi muiden joukossa. Hän kastaa erityisesti naisia. Jeesus lähettää opetuslapset julistamaan pareittain Jumalan valtakunnasta. Pietarille hän sanoo: ota Maria pariksesi, olkaa apostoleitani. Marian rooli yhtenä apostoleista korostuu.

Maria ja Pietari saapuvat roomalaisten tuhoamaan kylään. Seuraa kohtausta, jonka ytimessä on uusimman tutkimuksen mukainen tulkinta kristinuskon sanomasta ja samalla sen vetovoimasta. Maria ja Pietari löytävät vielä elossa, mutta kuolemaisillaan olevia kyläläisiä, lapsia, vanhempia ja vanhuksia. Pietari hoputtaa rationaalisesti Mariaa: ei tänne kannata jäädä, näitä ihmisiä ei voi enää auttaa. Maria kieltäytyy hylkäämistä ihmisiä ja lähtee hakemaan vettä. Hän juottaa, hellii, hoivaa ja rukoilee ihmisten kanssa. Marian järkähtämättömyyden vuoksi Pietari joutuu myös auttamaan. Pieni kuoleva lapsi käsivarsillaan hänessä herää myötätunto. Kohtauksen lopussa Pietari toteaa: nyt ymmärrän. Kyse on armeliaisuudesta. Näen tässä kohtauksessa diakonian, laupeuden, lähimmäisen rakastamisen – vaikka siitä ei ole hyötyä – korostuksen. Se on myös tutkimusten mukaan ollut merkittävä osa kristinuskon vetovoimaa.

Juudaksen rooli on elokuvassa keskeinen ja se mukailee muun muassa monien juutalaisten tutkijoiden esittämää tulkintaa, jonka mukaan Juudas oli pelastukselle välttämätön tekijä. Hänestä tulee Jeesuksen innokas seuraaja, joka odottaa kiihkeästi köyhyyden, sorron ja kuoleman loppumista. Juudas kuvataan vaimoan ja tyttärensä rakastavana ja kaipaavana. Nämä ovat kumpikin kuolleet ja Jeesuksen avulla hän toivoo saavansa heidät jälleen luokseen. Hän kavaltaa Jeesuksen, jotta tämän olisi pakko toimia ja näyttää voimansa. Mutta Jeesus kuoleekin ristille. Maria ja Juudas kohtaavat Jeesuksen kuoleman jälkeen. Pettynyt Juudas sanoo Marialle lähtevänsä perheensä luo ja hirttää itsensä. Juudaksen hahmo on historiassa valjastettu antisemitismin palvelijaksi. Moni tutkija on korostanut, että edellisen kaltaisella tulkintalinjalla olisi ehkä voitu välttää pahinta juutalaisvihaa. Toisaalta tutkijat ovat myös lakonisesti todenneet, että paha juutalainen olisi löydetty syntipukiksi joka tapauksessa. Esimerkiksi Kaifas olisi sopinut tähän rooliin.

Maria herää sunnuntaiaamuna Jeesuksen kuoleman jälkeen ja kohtaa elävän Jeesuksen. Hän lähtee kertomaan muille opetuslapsille, jotka ovat olleet piilossa. Pietari kysyy, näkikö Maria Jeesusta kuolemassa. Maria totesi olleensa Jeesuksen kanssa loppuun saakka. Sitten hän kertoo, että on nähnyt Jeesuksen terveenä, ilman kipuja. Pietari toteaa Marian nähneen unta. Seuraa kohtausta, jossa Maria opettaa, mitä Jeesus tarkoitti valtakunnan tulemisella. Sitä ei voi saavuttaa, sodalla, ristiriidoilla tai tuholla, se ei ole liekeissä ja veressä. Se on ihmisten sisällä. Elokuvan Pietari uskoo vastentahtoisesti, että Maria näki Jeesuksen. Hän innostuu, että Jeesus palaa, tämä on uuden alku. Samaa hengenvetoon hän toteaa, että on epäreilua, että Jeesus on kertonut Marialle enemmän asioita, Jeesuksen olisi pitänyt uskoutua enemmän miesapostoleille. Elokuvan käsikirjoituksessa kuulee Filippuksen ja Marian evankeliumien vuoropuhelua Marian asemasta auktoriteettina ja Jeesuksen suosikkina.

Elokuvan ovat käsikirjoittaneet Helen Edmundson ja Philippa Goslett. Näin Edmundsonin version Anna Kareninasta Tukholman Dramatenissa ja olin ihmeissäni, miten hän onnistui luomaan intensiivisen ja olennaiseen keskittyvän kaksituntisen esityksen Tolstoin tiiliskiven paksuisesta romaanista. Goslett on palkittu muun muassa käsikirjoituksestaan elokuvaan *Little Ashes*, joka kertoo Salvador Dalin ja Federico Lorcan suhteesta. Heidän taitonsa yhdessä taustatutkijoiden ja Garth Davisin ohjauksen kanssa on paras näkemäni elokuva kristinuskon alusta.